

Oslo, 19. mai 2009

Det norske kontaktutvalget for OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper

Utenriksdepartementet

Avdeling for kultur, norgesfremme og protokoll

Seksjon for næringsfremme og verdiskapning

Postboks 8114 Dep

0032 Oslo

Klage over brudd på OECD retningslinjene for flernasjonale selskaper,

ForUM og Norges Naturvernforbund, heretter kalt klagerne, vil med dette innklage Cermaq ASA for brudd på en rekke artikler i OECDs retningslinjer for flernasjonale selskap, både med tanke på produksjonens bærekraft, arbeidsforhold og menneskerettigheter. Forholdene som innklages gjelder særlig datterselskapet Mainstream's fiskeoppdrett. Disse har pågått over lengre tid og pågår fortsatt, og har vært påpekt overfor Cermaq fra en rekke hold tidligere. Mangel på vilje fra Cermaq til å ta tak i disse kritikkverdige forholdene, gjør at vi nå ønsker en uavhengig vurdering av disse bruddene.

Brudd på artikkel 2, generelle politiske retningslinjer

Klagerne mener at selskapet har brutt OECD-retningslinjenes artikkel 2 ved ikke å ta tilstrekkelig hensyn til urfolkens rettigheter i Canada og Chile. I FN's urfolkserklæring (UNDRIP) artikkel 7 heter det: *States shall provide effective mechanisms for prevention of, and redress for: Any action which has the aim or effect of dispossessing them [indigenous peoples] of their lands, territories or resources.* Urfolkene i både Chile og Canada opplever at Cermaq's virksomhet truer deres ressurstilgang.

I British Columbia i Canada opplever urfolket Musgamagw Tsawataineuk betydelig nedgang i villaksstammene på grunn av spredning av lakselus fra oppdrettsnæringen, og at skjell er blitt uspiselige nær oppdrettsanlegg som følge av forurensning fra anleggene. Barn og unge kvinner anbefales ikke å spise fisk fra områdene nær oppdrettsanlegg på grunn av høyt kvikksølvinnhold som stammer fra oppdrettsvirksomheten.¹ I Chile foregår mye av oppdretten i urfolksgruppene Mapuchenes landområder. Urfolksrepresentanter har uttalige ganger påpekt at oppdretten truer deres livsgrunnlag, særlig med tanke på de arealene som beslaglegges, og skadene rømt fisk gjør på den lokale fiskebestanden. På et møte i Puerto Montt i det sørlige Chile i mai 2008 ba representanter for Mapuchene Cermaq endre sine produksjonsmåter og slutte å bruke havet på en så ødeleggende måte.²

Klagerne mener Cermaq også bryter OECD-retningslinjenes artikkel 2.7 ved manglende rutiner for kontakt og konfliktløsning med andre interessenter i de områdene de driver. I motsetning til Marine Harvest deltar Cermaq ikke i "Salmon Aquaculture Dialogue", som tilrettelegger kontakt mellom lakseindustrien og andre interesser i de områdene industrien har aktivitet. De har heller ikke deltatt i dialogen med miljøgruppene i Canada, slik Marine Harvest har, og ikke i samme grad som Marine Harvest hatt dialog med den USA-baserte Pure Salmon Campaign. Samlet sett viser dette et selskap som i liten grad er innstilt på å bruke dialog for å løse motsetninger og konflikter med andre

¹ "Salmon farming and first nations" <http://www.livingoceans.org/programs/fishfarms/first-nations.html>

² "Dan a conocer en Noruega los conflictos de las salmoneras con comunidades Mapuche." http://www.ecoceanos.cl/index.php?option=com_content&task=view&id=6361&Itemid=5

interessenter i de økosystemene de bruker. Forskjellen mellom Cermaq og Marine Harvest, som driver sin virksomhet i de samme områdene tyder på at det ikke finnes noen andre hinder for at også Cermaq skulle delta i dialogen, annet enn deres eget engasjement.

I 2008 forsøkte miljøgruppa Pure Salmon Campaign som aksjonær i Cermaq å få vedtatt følgende resolusjon på Cermaqs generalforsamling: *"Selskapet skal fastholde anbefalingene inkludert i Nærings- og Handelsdepartementets Stortingsmelding nr 13: (2006-2007) Et aktivt og langsiktig eierskap og avlegge en rapport vedrørende overensstemmelse med Report No. 13 innen slutten av andre kvartal 2009."* Denne ble ikke vedtatt. På bakgrunn av det ovennevnte er det derfor, etter vår mening, behov for en grundigere gjennomgang av selskapets kontrollrutiner og politikk.

Brudd på Artikkel 4, Sysselsetting og forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker

Klagerne mener Cermaq har brutt OECD-retningslinjenes artikkel 4.1 a gjennom ubegrunnede oppsigelser og forsøk på å hindre fri organisering av ansatte. Observatorio Laboral y Ambiental de Chiloé har intervjuet arbeidere i Mainstreams anlegg *"På spørsmål om det fantes fagforeningsfiendtlig praksis i selskapet svarte de bekreftende, og at dette hadde form av oppsigelsestrusler fra mellomledere ... og at ubegrunnede oppsigelser har funnet sted. De hevdet også at kontraktene for kontorpersonell og arbeidsformenn forbød fagorganisering. Det er også vanlig at aktive fagforeningsledere blir isolert og plaget."*³ Denne fremstillingen bekreftes av andre kilder. *"Diskriminering, mobbing og dårlig behandling er en situasjon som møter mange gravide i lakseindustrien i Chile. Og dette er situasjonen akkurat i det norske multinasjonale selskapet Cermaq/Mainstream som prøver å få sagt opp 14 gravide arbeidere i fabrikk i Calbuco, sør for Puerto Montt"*⁴ I følge LO sin rapport fra 2007 om forholdene i de norske lakseselskapene⁵ i Chile etterlyser chilenske myndigheter en mer aktiv rolle hos den norske staten når det gjelder Mainstream. I rapporten heter det også at *"Ifølge en del tillitsvalgte var arbeidsutstyr og tøy av dårlig kvalitet. I følge en del tillitsvalgte er det ikke nok mat for de med hardt fysisk arbeid. Loven tillater 45 timers uke og 2 timer overtid per dag, men tillitsvalgte hevdet at det arbeides utover dette. Tillitsvalgte orienterte om at på noen anlegg har tillitsvalgte blitt oppsagt eller trakassert mens forhandlingene foregår. Det er ukjent om dette fortsatt skjer."*

Klagerne mener Cermaq har brutt OECD-retningslinjenes artikkel 1.d ved å ha lønns- og bonussystemer som diskriminerer kvinner. Norsk LO registrerte under sitt besøk i Chile i 2007 at gravide og ammende kvinner mistet bonuser. Leder av LOs fiskeripolitiske utvalg, Rolf Jørn Karslen uttalte at *"Det er heller ikke akseptabelt at en mister eller får redusert bonus grunnet sykmelding, så lenge grunnlønnen ligger under den definerte fattigdomsgrensen i Chile."*⁶

Klagerne mener Cermaq har brutt OECD-retningslinjenes artikkel 4.4 ved å ha manglende rutiner for sikkerhet for ansatte. I Chile har fem mennesker mistet livet i arbeid for Mainstream (5.1.3). LO peker i sin rapport på at outsourcing av dykkerarbeid er et problem og disse er spesielt utsatt for ulykker på grunn av manglende opplæring og utstyr. I 2008 erklærte Cermaq seg skyldig i en rekke mangler på sikkerheten på et fartøy brukt i oppdrettsvirksomheten i Skottland. Det manglet rekke på deler av fartøyet, mannskapet manglet opplæring og informasjon, det manglet lys og det var ikke gjort noen vurdering av mannskapets sikkerhet. En ansatt omkom da han falt fra fartøyet i 2007.⁷

Brudd på Artikkel 5, Miljøvern

Klagerne mener selskapet har brutt OECD-retningslinjenes artikkel 5 om miljøvern ved å ha manglende beredskap mot rømming av laks, spredning av lus og spredning av laksesykdommen Infeksiøs lakseanemi (ILA). I et åpent brev til den kanadiske regjeringen skriver 18 kanadiske forskere

³ Salmones Mainstream S.A.: Dos realidades de una transnacional salmonera en Chiloé: Planta de proceso y Centros de cultivos

⁴ http://www.ecoceanos.cl/index.php?option=com_content&task=view&id=6311&Itemid=5. Se også punkt 3.1.19 i det vedlagte kompendiet

⁵ RAPPORT FRA FISKERIUTVALGETS BESØK TIL CHILE 25.11. -03.12.2007

http://multimedia.api.no/www.frifagbevegelse.no/archive/01667/LO-rapport_fiskeri_1667333a.pdf

⁶ (Magasinet for Fagorganiserte. Nr 1 2008)

⁷ "Salmon farm company fined heavily after worker's death" The Shetland Times, September 16th 2008

<http://www.shetlandtimes.co.uk/2008/09/26/salmon-farm-company-fined-heavily-after-worker%E2%80%99s-death/#more-29590>

at fiskelus fra oppdrettslaks angriper og truer British Colombias villaks.⁸ Omfattende forskning viser at fiskelus spres fra oppdrettslaks og dreper ung villaks. I noen tilfeller er det estimert at 90 prosent av all vill unglaks blir drept av fiskelus når de går ut i havet. Lakselus fra anleggene ved vestkysten av British Columbia tar livet av store mengder yngel av villaks som passerer på sitt livs første ferd ut mot fjordene og havet. Forskerne har gjort sine undersøkelser ved Broughton Archipelago ved Vancouver Island, like ved både Cermaq og Marine Harvests anlegg. Hvert år dør anslagsvis flere millioner villaks.⁹

Både ILA og fiskelus blomstrer opp ved stor fisketetthet. Et av tiltakene mot slike problemer er regulering av mengden laks i anleggene. Cermaq har både i Chile og i Canada brutt disse konsesjonsbegrensningene.¹⁰ I 2006 ble selskapet bøtelagt for brudd på disse reglene i Chile og i 2008 kom det fram at Cermaq Canada hadde dobbelt så stort volum som tillatt i enkelte anlegg.¹¹

Klagerne mener Cermaq bryter artikkel 5.2 ved ikke å kommunisere med og rådspørre de samfunnene som blir direkte berørt av selskapets miljøpolitikk. Mens Marine Harvest har samarbeidet med forskere og kritikere og sluppet forskere til ved sine anlegg i Canada, kaller Cermaq påstandene om en sammenheng mellom oppdrett og dødelighet som følge av lakselus i British Columbia for tvilsom. Martin Blinde ved Mattilsynets nasjonale senter for fiske og sjømat i Bergen sier at *"Jeg er overrasket over og må si jeg ikke forstår Cermaqs holdninger. Dette er en diskusjon vi hadde for ti år siden i Norge. Da tvilte oppdretterne på at lus fra oppdrettsfisken truet villaksen. Nå er ikke det tema for diskusjon lenger. Alle er enige om det, og den norske oppdrettsnæringen har konstruktivt gjort noe med det"*¹². Det samme gjelder Chile der biokjemiker Carlos Pessot ved NIVA sitt kontor, spør seg om hvorfor de norske selskapene ikke har overført norsk kunnskap til Chile.¹³

Klagerne mener Cermaq systematisk har brutt retningslinjenes artikkel 5.3 ved ikke å ta i betraktning i sin beslutningsprosess de forutsigbare miljømessige, helsemessige og sikkerhetsmessige følgene av sin oppdrettsvirksomhet. Klagerne mener at med den kunnskap man har fra Norge om skadene på ville laksestammer, særlig som følge av spredning av lakselus, og problemene knyttet til stor tetthet av oppdrettsanlegg, har de problemene man nå er oppe i Chile og Canada vært forutsigbare. Klagerne mener videre at selskapet har vært kjent med disse problemene i lang tid, blant annet gjennom Raincoast Conservation Societys rapport om Canada.¹⁴ Klagerne mener Cermaq har brutt Artikkel 5.4 ved at selskapet bruker påstått vitenskapelig usikkerhet for ikke å gjennomføre tiltak.¹⁵

Ytterligere bakgrunn for klagen og oversikt over selskapet finnes i det vedlagte kompendiet. De aktuelle landene er enten medlemmer av OECD (Norge, Skottland og Canada) eller har tilsluttet seg erklæringen om internasjonale investeringer og flernasjonale selskap (Chile).

Norges Naturvernforbund

Lars Haltbrekken
leder

Forum

Elin Enge
leder

⁸ <http://www.sciencedaily.com/releases/2007/09/070919225321.htm>

⁹ "Cermaq skaper avsky i Canada" Dagens Næringsliv, 28/29 april 2007

¹⁰ "Mainstream Chile – bot for overproduksjon" <http://www.norwatch.no/20060824156/oppdrett/cermaq/mainstream-chile-bot-for-overproduksjon.html>

¹¹ "Mainstream salmon farms blatantly violate licenses" <http://www.livingoceans.org/media/news10240801.aspx>

¹² "Rister på hodet av Cermaq" Dagens Næringsliv 2.mai 2007.

¹³ "Lakseeventyret som falt i fisk" Bistandsaktuelt nr 3 2009

¹⁴ "Rydd opp Brende", Dagbladet 14. februar 2005

¹⁵ Dagens Næringsliv 2. mai 2007.